

Forudannullerede frimærker

Af Anders Jørgensen
Frederikshavn Frimærkeklub

Forudannullerede frimærker er frimærker afstemplet ark- eller rullevis *for brug*. De anvendes tidligere i en del lande ved frankering af masseforsendelser som f.eks. konvolutter med tryksager og forsendelsesomslag til aviser og tidsskrifter.

På engelsk benævnes forudannullerede frimærker *precancels* og på fransk *préoblitérés*.

Belgien

Det land i Europa, som har udgivet flest forskellige forudannullerede frimærker, er Belgien. Det begynder med forsøgsafstempling i Bruxelles i en prøveperiode 1892-95¹, hvor der bliver anvendt et rullestempel. Dette rullestempel har fået "kælenavnet" pizza-stemplet.

Den 21. juni 1895 udstedes et kongeligt dekret, der giver tilladelse til at anvende et rullestempel, hvor selve stemplet er

1 Baseret på antallet af kendte forudannullerede frimærker med dette rullestempel antaget det at være indført ca. 1892 (selv om det ikke er beskrevet i den tilgængelige litteratur). Rullestemplet findes på frimærker udgivet 1884-91.

en rektangulær ramme på 18x14 mm, som omgiver teksten, og som har en afstand på 5 mm til det næste stempel. I første omgang bliver alene frimærker med valøren 1 og 2 centimes anvendt.

Stemplet er påført, således at teksten (navnet på byen og et årstal) findes i 4 positioner:

A. lodret tekst, læsbar fra bund til top

B. lodret tekst, læsbar fra top til bund

C. Vandret tekst, umiddelbart læsbar

D. Vandret tekst, omvendt ("på hovedet")

Stemplet introduceres i Bruxelles i september 1895 og efterfølgende i november 1895 i Antwerpen, Liège, Gent, Leuven og Sichem-lez-Diest². Det rektangulære overtryk med bynavn på fransk og årstal - fremkommer via et gummistempel monteret som rullestempel. Det er anvendt lodret på frimærket - og står ofte over 2 mærker på tværs af perforeringerne.

I alt anvendes i Belgien 12 forskellige typer af overtryk.

Den 31. december 1996 op-

2 Sichem-lez-Diest er postekspektion for trykkeriet på klosteret i Averbode, som på dette tidspunkt udgav adskillige tidsskrifter i meget store oplag.

hørte Belgien med at anvende forudannullerede frimærker.

Frankrig

I Frankrig er det første forsøg med forudannullerede frimærker under Pariserkommunen i 1871. Det næste forsøg ser dagens lys i 1880'erne. De første, officielt forudannullerede frimærker fremkommer i januar-marts 1893. De har rulleafstempling i 4 linjer. Den næste er med 5 linjer og anvendes i perioden september-december 1893.

De efterfølges af et overtryk (type 3) i 3 linjer: POSTES / PARIS / 1920 (udkommer 1920, 1921 og 1922), som alene kunne anvendes i Paris og et andet overtryk (type 4) også på 3 linjer: POSTES / FRANCE / 1921 (Udkom 1921 og 1922) til brug i provinsen. I de to overtryk bliver årstallet udskiftet undervejs, således at det passer med året, hvor det er gyldigt til frankering.

I september 1922 skifter det franske postvæsen til et overtryk, hvor der står: AFFRANCHTS. POSTES. Det betyder Affranchissements Postes (svarende til "reduceret porto betalt").

De to tidligere franske kolonier Algeriet og Tunesien har også anvendt forudannullerede frimærker hhv. i perioden 1924-1963 og i perioden 1926-1947.

Fig. 1: Eksempler på Belgiens forudannullerede frimærker.

Fig. 2: Eksempler på Frankrigs forudannullerede frimærker.

Fig. 3: Monaco forudannulleret frimærke.

Monaco

Monaco har siden 1943 udgivet precancels svarende til type 5 af de franske precancels. Som i Frankrig er adskillige frimærkeudgivelser alene udgivet forudannullerede.

Siden 2007 har overtrykket „POST MONACO OBLITERE“ været anvendt.

Luxembourg

Luxembourg har udgivet precancels med overtryk i to forskellige typer, der kendes anvendt på flere forskellige frimærker.

Det første er i brug i 1900-1908 og består af et rektangulært stempel (på tværs lodret som de belgiske) med ”Luxembourg-Vil-

le” og et årstal på hver sin linje. Det andet er i brug i 1908-1925 - og her er der kun 2 linjer i stemplet ”Luxembourg” og de 2 sidste cifre i årstallet.

Canada

I Canada er der så tidligt som i 1888 anvendt rullestempler med 3 linjer. Disse precancels kaldes også for ”bar precancels”. Der kan findes flere forskellige design bestående af streger, bølge-linjer og/eller linjer bestående af punkter (type 1).

I 1912 bliver precancels med 3 vandrette linjer introduceret (type 2).

Den næste type kommer i 1903 og kaldes ”town and city precancels”. Her er der tale om 2 vandrette linjer i midten med byens navn ovenover og provin-sens navn nedenunder. Den første udgave kommer fra Ottawa, Ontario. ”Town and city precancels” blev brugt i 55 forskellige byer.

Den tredje type fra 1931 bestod af et 4-cifret tal mellem to par dobbeltlinjer. Det 4 cifrede tal eller et X efterfulgt af 3 cifre angiver koden for en by på grundlag af the Dominion Post Office Money Order system.

Denne type blev introduceret gradvist i løbet af 1930’erne i 47 byer og fortsatte frem til 1952.

Frimærker med Elizabeth II er overtrykt med 3 x 2 parallelle, vandrette linjer. Ud over frimærkerne fra de første 2 serier med Elizabeth II findes frimærker fra de 2 serier med karrikaturtegninger og blomster.

I 1978 ophører det canadiske postvæsen med at anvende precancels.

De canadiske precancels er katalogiseret i ”The Standard Canada Precancel Catalogue”, udgivet af the Unitrade Press.

Precancels i USA

Den 5. december 1911 underskrev den amerikanske generalpostdirektør Frank H. Hitchcock dekretet om at indføre precancels, når der sættes porto på pakkepost. Den 1. juli 1913 bliver precancels godkendt til anvendelse på tryksager og masseforsendelser f.eks. fra stormagasiner.

I USA skelnes mellem *bureau precancels* og *precancels* (også benævnt: *locals/local precancels*). Bureau precancels påtrykkes i det amerikanske postvæsens eget frimærketrykkeri: ”Bureau

Fig. 4: Eksempler på Canadas forudannullerede frimærker.

Fig. 5: Eksempler på USAs forudannullerede frimærker.

of Engraving & Printing”, når en aftager har bestilt mindst 500.000 frimærker med forudannullering (precancels).

Overtrykkene fra The Bureau of Engraving & Printing i Washington DC. kan kendes ved, at de har et klart og skarpt udseende tryk. Der er tale om relativt få forskellige typer, men i alt ca. 10.000 forskellige, når der medregnes byer, typer, frimærkets værd og frimærkedesign.

Som erstatning for håndstemplerne, der ofte bliver hurtigt slidte, indføres i 1932 stereotypi (metal-trykplader). De er mere holdbare og anvendes frem til 1958, hvor man går over til at bruge plastik til at fremstille matricer.

Locals bliver fremstillet i små oplag – helt ned til 10-25 frimærker ad gangen. Nogle af overtrykkene er fremstillet ved hjælp af stencils. Disse mærker har fået en særlig betegnelse ”mimeographs” (kan oversæt-

tes til: fremstillet ved hjælp af duplikator). Da stencils skrives på skrivemaskine, så fremtræder disse precancels med overtryk i ”skrivemaskineskrift”.

Indtil 1932 anvendes håndstempler (rullestempler), hvor stemplet er fremstillet af gummi ved et begrænset antal precancels til den enkelte bruger.

I april 1965 lanceres Bureau cancels, hvor bogstavforkortelsen for statsnavnet er uden punktum.

I 1978 beslutter USPS (US Postal Service), at der ikke længere er behov for at nævne by og stat på bureau cancels, idet det er tilstrækkeligt med 2 parallelle linjer. Denne type benævnes ”lines only”. Herefter kan Bureau of Engraving & Printing massefremstille denne type af precancels og sælge dem uafhængig af køberens hjemadresse.

I 2007 ophører brugen af precancels i USA.

De amerikanske precancels er

katalogiserede af The Precancel Stamp Society. Adgang til kataloget købes via internet-siden: www.precancels.com/general-precancel-catalogs/ På PSS-hjemmeside ses en righoldig samling af artikler og litteratur, som man som samler umiddelbart kan bruge.

United Nations

The United Nations (FN) har i perioden 1952-1958 anvendt 1½ c mærket fra den allerførste udgivelse (AFA nr. 2, New York) som precancel i forbindelse med udsendelse af tryksager.

Afrunding

Forudannullerede frimærker ses endvidere på frimærker fra Holland, Ungarn, Tyrkiet, Danzig, Østrig, Venezuela, Peru og Argentina.

I virkeligheden er adskillige særstempler – som f.eks. førstedagsstempler – også eksempler på forudannullering af frimærker.

Denne artikel er tænkt som en introduktion til emnet. En mere omfattende artikel med beskrivelse af de enkelte typer er undervejs.

Interesserede frimærkesamlere henvises til at søge videre information på internettet og hos de organiserede sammenslutninger af samlere.

Inspiration og kilder: www.psgb.org.uk/glossary.html

Precancel Stamp society's Precancel Information Page <http://www.precancels.com/>

Precancel Society of Great Britain <http://www.pssgb.org.uk/>

Fig. 6: Brev sendt 1931 fra Montreal, Canada, til Philadelphia, USA, underfrankeret og sat i opkrævning med 2 cents. Påsat 2 cent forudannulleret frimærke med Philadelphia PA som portomærke.